



Kuntien talous- ja ilmastojohtaminen

Välituloksia



Nykytilan arviointi

Nostoja tuloksista

Talous- ja ilmastojohtamisen nykytilan arviointi

Nykytilan arviointimallin avulla kunta voi tarkastella omia talousjohtamisen prosessejaan. Arviointi auttaa tunnistamaan, miten ilmastotavoitteiden edistämistä voisi vahvistaa talouden suunnittelussa, seurannassa ja hankintojen johtamisessa.

Arviointi tarkastelee talous- ja ilmastojohtamisen kytkennän neljää kulmakiveä ja niiden osa-alueita. Voit tutustua osa-alueisiin tarkemmin sivuilla 7–12. Kuhunkin osa-alueeseen on esitetty hyviä käytäntöjä, jotka auttavat tunnistamaan, onko ilmastotoimia edistäviä toimintatapoja tuotu osaksi talousjohtamisen prosesseja teidän kunnassanne.

Seuraavilta sivuilta voit tutustua, millaisia huomioita Resurssiviisaiden kuntien talous- ja ilmastojohtaminen (REETTA) -hankkeen kuntien nykytilan arviointi tuotti.

Arvioinnin hyötyjä kunnalle

- Kasvanut ymmärrys talousjohtamisen ja ilmastotyön yhteen kytkemisestä
- Sisäisen vuoropuhelun vahvistaminen
- Kehityskohteiden tunnistaminen
- Mahdollisuus reagoida ja suunnitella kehittämistoimenpiteitä

Kolme askelta arvioinnin toteuttamiseen

1. Kokoa arviointitiimi

Arviointiin kannattaa osallistua poikkihallinnollisesti sekä kunnan ilmastotyön että taloushallinnon väkeä. Mukaan voi kutsua myös toimialojen toiminnan ja talouden suunnittelusta tai hankinnoista vastaavia.

2. Osa-alueiden läpikäynti

Haastatelkaa arviointiin tarvittavia henkilöitä kuntaorganisaatiossa, tai järjestäkää työpaja tai keskustelutilaisuuksia. Käykää arviointimallin kysymyksiä läpi osa-alue kerrallaan ja kirjatkaa huomiot ylös.

3. Yhteenveto

Koostakaa arvioinnin päätteeksi yhteen, mitkä olivat tärkeimmät tunnistetut vahvuudet ja kehityskohdat. Suunnitelkaa, miten kehityskohtiin reagoidaan. Esitelkää tulokset tarvittaville tahoille.

Arvioinnit REETTA-hankkeessa

REETTA-hankkeessa kuusi kuntaa arvioi omaa talous- ja ilmastojohtamisen kytkennän nykytilaa. Arvioinnin avulla kunnat tunnistivat omia hyviä käytäntöjä ja kehityskohtia. Nykytilan arviointi tuki sisäistä vuoropuhelua ja yhteisymmärryksen lisäämistä eri toimialojen välillä.

Kaksi kuntaesimerkkiä nykytilan arvioinnin opeista

li

lissä nykytilan arvioinnissa nousi esiin, että kestävä kehityksen huomioimista hankinnoissa pitää vielä kehittää. Ilmastovaikutuksia on kunnan strategisten resurssiviisautavoitteiden myötä huomioitu entistä enemmän hankinnoissa ja ilmastotavoitteista on viestitty markkinavuoropuheluissa, mutta toiminta voisi olla systemaattisempaa.

Toiseksi merkittäväksi kehityskohdaksi nousi ilmastotoimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta ja läpinäkyvyys. REETTA-hankkeen pilotissa kunta kehittääkin talousarvioon nostettavien ilmasto- ja resurssiviisauttoimien mittareita ja seurantaa. Tässä kehitystyössä keskeistä on myös toimialojen sitouttaminen ja osaamisen varmistaminen tavoitteiden asettamiseen ja mittarien tunnistamiseen talouden suunnittelussa sekä toimenpiteiden seurantaan.

Joensuu

Joensuussa nykytilan arviointi tuotti useita kehityskohtia. Taloussuunnitelmavaiheessa ei ole aiemmin ollut erikseen ilmastotavoitteita. REETTA-hankkeessa kaupungissa laaditaan ilmastobudjetti ja tuodaan ilmastotoimenpiteet näkyväksi osaksi talouden vuosisuunnittelua.

Ilmastoasioita käsitellään toimintakertomuksen ympäristöosiossa, mutta ei kattavasti. Nyt tavoitteena on kehittää ilmastotavoitteiden ja -toimenpiteiden seurantaa ja raportointia kokonaisuutena.

Hankintojen strategista johtamista, eikä erillistä hankintojen ilmastovaikutusten tarkastelua ole. Tätä aiotaan kehittää osana kaupungin ilmasto-ohjelman toteuttamista ja käydä vuoropuhelua hankintatoimen kanssa.

"Jos ei olla perillä siitä, mikä nykytilanne on, ei voi käynnistää muutosta."
Ympäristönsuojelupäällikkö Jari Leinonen, Joensuun kaupunki

Hyviä käytäntöjä

Tiekartta

Fisu-verkoston kuntien pitkä ilmastotyö näkyy siinä, että ilmastojohtamisen strateginen perusta arvioitiin kaikissa kunnissa vahvimaksi neljästä osa-alueesta.

Ilmastotavoitteet näkyvät kuntien strategioissa, tavoitteita tarkentaa strategian alainen resurssiviisauden tiekartta tai ilmasto-ohjelma, ja kunnan toimialoilla on vahva omistajuus tiekarttaan ja sen toimenpiteisiin. Nämä lähtökohdat mahdollistavat ilmasto- ja talousjohtamisen kytkennän kehittämisen.

Tiekartasta talousarvioon

Kaikissa arviointiin osallistuneissa kunnissa on jo kehitetty toimintatapoja siihen, että toimialat nostavat omiin talousarvioehdotuksiinsa ilmastotoimenpiteitä.

Hankintojen perusta

Kunnissa on kehitetty hankintastrategioita ja hankintojen ohjeistuksia. Markkinavuoropuheluihin on otettu jonkin verran ilmastonäkökohtia mukaan ja viestitty toimittajille kunnan ilmastotavoitteista.

Vähäpäästöisyyttä edistävien kriteerien käyttömahdollisuutta pyritään melko säännönmukaisesti tarkastelemaan hankinnoissa.

Kehityskohtia

Ilmastotoimien kokonaiskuva ja vaikuttavuus

Toimintatapojen kehittämistä tarvitaan ilmastotoimien kokonaisuuden vaikuttavuuden arviointiin läpi talouden suunnitteluprosessin. Kunnat tarvitsevat uusia keinoja vaikuttavuuden arviointiin johtamisen eri tasoilla.

Vaikuttavuuden arviointia kannattaa vahvemmin toteuttaa jo ilmastotiekartan tasolla toimenpiteiden priorisoimiseksi. Päätöksenteossa on entistä paremmin tarkasteltava, onko vuositasolla ilmastotoimien kokonaisuus riittävä suhteessa tavoitteisiin.

Säännöllinen seuranta eri tasoilla

Kehityskohdaksi nousi muutostarpeisiin reagointi sekä ilmastotyön seurannan vaikutus toiminnan suunnitteluun. Seurannan tarkoitus on varmistaa, ollaanko oikealla polulla ilmastotavoitteita kohti, ja tuottaa kehitysehdotuksia, jotka huomioidaan toiminnan suuntaamisessa.

Kunnissa tarvitaan sekä seurannan käytäntöjen kehittämistä että sopivien mittarien löytämistä johtamisen eri tasoille.

Hankintojen johtaminen ja ilmastotiekartan jalkautus

Hankintojen strateginen johtaminen ja hankintakategoriakohtaisten tavoitteiden hyödyntäminen oli monessa kunnassa alkutekijöissään.

Hankintalinjauksia- tai strategioita on tarpeen vahvemmin peilata kunnan ilmastotiekarttaan ja varmistaa, että ilmastotavoitteet ja tiekartan toimenpidekokonaisuudet tunnistetaan ja viedään käytäntöön hankintojen linjauksissa ja suunnittelussa.

Malli talous- ja ilmastojohtamisen kytkentään

1.
Talous- ja
ilmastojohtamisen
strateginen perusta

Strategiset tavoitteet

Ilmastotyön tiekartta

Tiekartan omistajuus

Vaikuttavuuden arviointi

2.
Talouden ja ilmastotyön
suunnittelu

Ilmastotavoitteet
kehysuunnittelussa

Talousarvion laadintaohjeet

Toimialojen ilmastotoimet ja -
tavoitteet

Ilmastotoimien kokonaiskuva
talousarviossa

3.
Hankinnat

Hankintojen nykytilan
analysointi

Hankintojen strategia tai
linjaukset

Hankintojen suunnittelu

Valmistelu ja päätöksenteko

Hankintojen toteutus

4.
Talouden ja ilmastotyön
seuranta

Strategisten tavoitteiden
seuranta

Seuranta toimialoilla ja
lautakunnissa

Hankeiden ja hankintojen
seuranta

Tilinpäätös

Käytännön työkaluja ja malleja

Käytännön työkaluja ja malleja

Käytännön työkaluja ja malleja

Käytännön työkaluja ja malleja

1.
Talous- ja
ilmastojohtamisen
strateginen perusta

Strategiset tavoitteet

Ilmastotyön tiekartta

Tiekartan omistajuus

Vaikuttavuuden arviointi

Kunnan strategia ja sitä tarkentavat poikkihallinnolliset suunnitelmat luovat perustan ilmastotyön kytkemiseksi osaksi talousjohtamista.

Kuntastrategiasta johdetaan kunnan kaikki keskeisin päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen. Strategisten tavoitteiden on ohjattava kaikkea kunnan toimintaa. Kuntastrategiassa asetetut ilmastotavoitteet määrittävät ilmastotyön suunnan. Tämä antaa selkänöjan ilmastotyön tuomiseksi osaksi talousjohtamisen prosesseja ja toimintatapoja.

Kunnan strategiset ilmastotavoitteet tarkennetaan tiekartassa tai vastaavassa ilmasto-ohjelmassa. Tiekartta kuvaa välitavoitteet ja toimenpiteet, joilla ilmastotavoitteet saavutetaan. Tiekarttaa päivitetään säännöllisesti. Se luo perustan ilmastotyön suunnitteluun ja seurantaan osana talouden vuosisuunnittelua sekä hankintojen suunnittelua.

Ilmastotyön tiekartasta on oltava vahva omistajuus ja sitoutuneisuus toimialoilla ja tytäryhteisöillä. Toimenpiteille määritetään vastuutahot. Toimialat ja tytäryhteisöt osallistuvat tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyyn ja tuntevat vastuullaan olevat toimenpiteet.

Toimialoilla ja tytäryhteisöillä täytyy olla tiedossa oman toimintansa merkittävimmät päästövähennyskeinot. Siksi tiekartan toimenpidekokonaisuuksien päästövähennyspotentiaalia ja vaikuttavuutta pitää arvioida. Tämä mahdollistaa vaikuttavimpien toimenpiteiden tunnistamisen ja nostamisen talouden vuosisuunnitteluun.

2. Talouden ja ilmastotyön suunnittelu

Ilmastotavoitteet
kehysuunnittelussa

Talousarvion laadintaohjeet

Toimialojen ilmastotoimet ja -
tavoitteet

Ilmastotoimien kokonaiskuva
talousarviossa

Talousarvion ja -suunnitelman laadintaprosessit tarjoavat keskeisen väylän todentaa strategisia ilmastotavoitteita ja viedä ne käytännön toimenpiteiksi koko kuntaorganisaatiossa.

Kehysuunnittelussa kunnan johto määrittelee raamit ja painopisteet talouden suunnitteluun. Strategisten ilmastotavoitteiden pitää näkyä painopisteiden suunnittelussa. Toiminnan suuntaamiseen tuodaan pohjaksi tilannekuvaa edellisen vuoden ilmastotoimista ja tavoitteiden etenemisestä.

Kun toimialat ohjeistetaan asettamaan vuositason ilmastotavoitteet ja -toimenpiteet talousarvion laadintaohjeiden yhteydessä, ilmastotyö ei jää irralliseksi muusta toiminnan suunnittelusta. Ohjeistus voi koskea esimerkiksi ilmastotavoitteiden nostamista toiminnallisiin tavoitteisiin tai tietojen toimittamista ilmastobudjettia varten.

Toimialat tarkentavat vastuullaan olevia ilmastotyön tiekartan toimenpiteitä vuositason tavoitteiksi ja toimenpiteiksi talousarvioehdotuksen yhteydessä. Jos tiekartan toimenpiteiden vaikuttavuutta on arvioitu, se antaa selkänöjaa vaikuttavimpien toimien priorisointiin. Numeeriset tavoitteet ilmastotoimissa edistävät toimien vaikutusten seuraamista.

Vuositason ilmastotoimien kokonaisuutta talousarviossa ja -suunnitelmassa on arvioitava suhteessa tavoitteisiin ja viestittävä kokonaiskuvasta myös päättäjille. Saavutetaanko vuositason toimenpiteillä päästövähennyksiä ja edetäänkö kohti ilmastotavoitteita? Ilmastobudjetti on yksi työkalu kokonaiskuvan esittämiseen ja viestintään.

3. Hankinnat

Hankintojen strategia tai linjaukset

Hankinnat ovat kuntalaisten rahojen käyttöä, joissa päästöjä vähentäviä toimenpiteitä toteutetaan käytössä.

Hankintoja koskeva strategia, politiikka tai linjaukset täsmentävät, miten kunnan strategiaa toteutetaan hankinnoissa. Ilmastotiekartta ja hankintoja ohjaava strategia kannattaa kytkeä toisiinsa ja kuvata numeerisin/konkreettisin tavoittein, miten ilmastotavoitteita edistetään hankinnoissa.

Hankintojen nykytilan analysointi

Nykytilan analyysillä tunnistetaan, miten hankintoja pitää kehittää, jotta niissä pystytään vaikuttavasti toteuttamaan kunnan tavoitteita. Ilmastotavoitteiden edistämisen kannalta olennaista on tunnistaa päästö- ja kustannusvaikutuksiltaan merkittävät hankinnat sekä vähäpäästöisten hankintojen osaamisen kehittämistarpeet.

Hankintojen suunnittelu

Hankintojen ennakoivan suunnittelun ja taloussuunnittelun vuoropuhelu optimaalisten ilmasto- ja talousvaikutusten saavuttamiseksi lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteiden mukaisesti.

Valmistelu ja päätöksenteko

Ilmastotavoitteiden kannalta keskeisten hankintojen valmistelussa tuotetaan päättäjille tietoa eri toteutusvaihtoehdoista ja niiden elinkaarisista vaikutuksista, kuten päästövähennyksistä, kustannuksista ja säästövaikutuksista. Pienempien hankintojen vaikuttavuuden ennakoarviointi voidaan toteuttaa niin, että eri kategorioiden päästövähennyspotentiaali arvioidaan.

Hankintojen toteutus

Yksittäisessä hankinnassa ilmastonäkökulmia voidaan huomioida hankinnan kohteen määrittelyssä, markkinavuoropuhelussa sekä kilpailutuksessa käytettävissä kriteereissä sekä sopimuksen aikaisessa yhteistyössä ja seurannassa.

4. Talouden ja ilmastotyön seuranta

Strategisten tavoitteiden
seuranta

Seuranta toimialoilla ja
lautakunnissa

Hankkeiden ja hankintojen
seuranta

Tilinpäätös

Strategisten tavoitteiden seurannalla varmistetaan strategisten päämäärien toteutumista. Seuranta voi olla toteavaa tai kehittävää, siten että seurannan perusteella tehdään päätöksiä jatkosta.

Toimialakohtaisten toiminnallisten tavoitteiden seuranta ja mittarit määritetään jo talousarvion valmisteluvaiheessa. Strategisten tavoitteiden seuranta voidaan toteuttaa erillisenä. Hyvä tapa havainnollistaa laadullistenkin tavoitteiden saavuttamista on liikennevalomalli. Seurannan suunnittelussa ja toteutuksessa on syytä huomioida sen ohjaavuus seuraavaan vuosisuunnitteluun.

Ilmastotavoitteiden seuranta on monitasoista: seurannassa tarkastellaan vuositason vaikutuksia ja pidemmän aikavälin vaikutuksia. Toimialojen nostamien toiminnallisten tavoitteiden mittarien on hyvä olla selkeästi määritettyjä, konkreettisia ja tavoitteen saavuttamista kuvaavia. Tavoitteen ja sen mittarien lisäksi kuvataan toiminnan lähtötaso ja tavoitetaso. Näin varmistetaan sujuva ja informatiivinen seuranta osavuosisikatsauksissa ja tilinpäätöksessä.

Ilmastotavoitteiden kannalta keskeisten hankintojen seurannassa arvioidaan, miten suunnitellut päästövähennykset, kustannukset ja säästövaikutukset toteutuvat. Useimmista investoinneista voidaan laskea konkreettinen päästövähennys. Seurannassa kiinnitetään huomiota tarjouspyyntöjen kriteeristön toimivuuteen. Kokemuksia hyödynnetään seuraavalle suunnittelukaudelle.

Tilinpäätöksessä ja sen osana olevassa toimintakertomuksessa raportoidaan tarkemmin tehdyistä toimista. Tapoja raportoida on useita: ympäristötilinpäätös, ilmastobudjetti ja erillinen osio, jossa kuvataan ilmastotoimia. Todentaminen voi olla laadullista, määrällistä tai euromääräistä. Mittarit määrittävät esitystavan. Mitä monipuolisempi raportointi, sen selkeämpi kokonaiskuva seurannasta muodostuu. Tulokset ovat perustana seuraavan budjettivuoden/-kauden suunnittelulle ja valmistelulle.



Vuosisuunnittelupilotti

Pilottikortit

TALOUS- JA ILMASTOJOHTAMISEN SOLMUKOHTA

Mihin talous- ja ilmastojohtamisen
liityntäkohtaan pilotti kohdentuu?

li

Prosessin kehittämistarpeet

Taloushallintoa ei oltu kytketty ilmasto- ja resurssiviisaustoimenpiteiden seurantaan ja valintaan vuosisuunnittelun yhteydessä.

Ilmastotoimien ja laajemminkin resurssiviisaustoimenpiteiden eurovaikutuksia haluttiin saada seurattua ja tunnistaa kaistakohtaisia vaikuttavimpia toimenpiteitä. Puutteellinen yhteinen keskustelu toimialoittain vaikuttavimpien ilmastotoimenpiteiden tunnistamiseen ja seurantaan.

Puutteellinen kokonaiskuva ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja niiden vaatimista resursseista ja investoinneista talouden näkökulmasta.

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

- Talous- ja ilmastoasiantuntijoiden sekä toimialojen johdon välisen vuoropuhelun lisääminen.
- Järjestää ketterää koulutusta yhteiseen käyttöön suunnitellusta Excel-työkalusta.
- Resurssiviisausbudjetin ja visualisoinnin työkalun käyttöönotto.

Tavoitetila

Versio 1.0 yhteisestä resurssiviisausbudjetista kokeiltu. Tunnistettu roolit ja toimenpiteet, joilla valmiudessa seuraavan vuosisuunnittelun käynnistämiseen ja vaikuttavimpien resurssiviisaustoimenpiteiden tunnistamiseen toimialoittain.

Joensuu

Prosessin kehittämistarpeet

Taloussuunnitelmavaiheessa ei ole ollut erikseen ilmastotavoitteita. Päättäjille ei ole tehty näkyväksi ilmastotavoitteiden ja -toimenpiteiden kokonaiskuvaa talousarviossa ja -suunnitelmassa. Puutteellinen kokonaiskuva ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja niiden vaatimista resursseista ja investoinneista talouden näkökulmasta. Toimialoilta puuttuu keinoja vaikuttavimpien ilmastotoimenpiteiden tunnistamiseen ja seurantaan.

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

- Ilmastobudjetin käyttöönotto: nostetaan talousarvioon ilmastotoimien päästövaikutukset ja kustannukset.
- Kehitetään seurantaa sekä selvityksissä että tiliöinnissä.
- Kilpailutusten ja urakoiden kustannusten seuranta hankkeiden sisällä selvitetään.

Tavoitetila

Ilmastobudjetti on jatkossa olennainen osa kaupungin talousarviota. Joensuun kaupungilla on käytössä työkalut siihen, miten toimenpiteiden etenemistä ja vaikutuksia voidaan seurata. Voidaan valita vaikuttavimpia toimenpiteitä. Ilmastonäkökulma ohjaa talouden suunnittelua.

Jyväskylä

Prosessin kehittämistarpeet

Strategia ohjaa heikosti toimintaa; strategian kärjet ovat laajoja, eri toimialat keskittyvät niistä vain osaan ja vaikuttavuus muihin kärkiin (esimerkiksi resurssiviisauteen) jää huomioimatta. Olemassa olevia, poikkihallinnollisia strategisia ohjelmia ei tarkistella yhtä aikaa talousarvion tavoitteita asetettaessa, ne nähdään erillisinä. Toiminnallisten tavoitteiden mittarit ovat keskeneräisiä ja työläitä koostaa. Vaikuttavimpia toimenpiteitä ei välttämättä osata tunnistaa talousarvioon. Lähtö- ja tavoitetasoja ei tunnisteta ja mittarit ovat pitkälti laadullisia. Resurssiviisauden seurantaraportti jää irralliseksi talouden suunnittelusta.

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

Taloushallinnon, resurssiviisausiantuntijoiden ja toimiala/liikelaitosjohdon välisen vuoropuhelun lisääminen, talousprosessin kehittämistarpeiden ja vaikuttavimpien resurssiviisaustoimenpiteiden tunnistaminen. Talousarvion laadintaohjeiden täsmentäminen: kerätään resurssiviisaustyön näkökulmasta toiminnalliset tavoitteet, niiden lähtö- ja tavoitetasot sekä mittarit.

Kevät 2022: REDI(4)2030 -hankkeessa digiportaalin kehitystyö ja CO2-päästöjen skenaariotarkastelu Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelmapäivityksen yhteydessä.

Tavoitetila

Poikkihallinnollisia strategisia ohjelmia tarkastellaan ja seurataan yhdenmukaisella tavalla. Digiportaali kokoaa yhteen resurssiviisauden tavoitteet, toimenpiteet, seurannan ja mittaroinnin, jonka toiminnanohjausjärjestelmä kytkee yhteen talousprosessiin ja päätöksentekoon. Vaikuttavimmat toimenpiteet on osattu tunnistaa investointiohjelmaan, talousarvioon ja valtuustokautta koskeviin Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman avaintoimenpiteisiin.

Riihimäki

Prosessin kehittämistarpeet

Resurssiviisaustoimien nostot toiminnallisiin tavoitteisiin on tähän asti toteutettu toimialoilla, mutta niitä ei ole ohjeistettu yhtenäisesti. Kehityskohtana on tunnistettu tärkeäksi nostaa resurssiviisaustavoitteet kootusti esille koko kaupungin tasolla, tämän tueksi pitää poikkihallinnollisesti käydä läpi se, minkälaisia muutoksia tämä edellyttäisi toimintatapoihin ja talouden järjestelmiin suunnittelua ja seurantaa varten.

Resurssiviisaustoimenpiteet pyritään kytkemään talousarvioon ja kaupungin strategiaan sekä arvioimaan niiden vaikuttavuutta.

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

- Yhteisen ymmärryksen luominen ja vuoropuhelun lisääminen resurssiviisaustavoitteista ja toimenpiteistä.
- Kaupungin strategia ja ympäristöpolitiikka kytketään vahvemmin toisiinsa vireillä olevan päivityksen yhteydessä.
- Ympäristöpolitiikan päivityksessä asetetaan tavoitteet ja mittarit sekä tavoitteisiin kohdistuvat toimenpiteet.

Tavoitetila

Resurssiviisaus näkyy kaupungin strategiassa selkeästi tahtotilana. Käytännön toimet ja tavoitteet nousevat talousarvioon vaikuttavuusperiaatteen mukaisesti ympäristöpolitiikan mukaisesti.



Hankintapilotti

Pilottikortit

Joensuu

→ INFRARAKENTAMISEN HANKE - KATUKOHTTEEN PERUSKORJAUS Tiaisenkatu-Sammonkatu

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

Seurataan ja tilastoidaan työmaalla rakentamisen eri vaiheissa päästöihin vaikuttavia keskeisiä tekijöitä, kuten tehtyjen konetöiden tunnit, koneiden polttoaineet, siirretyt massamäärät, massojen alkuperä ja ajatut kilometrit, aineiden ja tarvikkeiden määrät.

Tilastointi lisää kustannuksia ja aiheuttaa lisätyötä - tämä on huomioitava urakkakilpailutuksessa.

Arvioidaan valittujen ratkaisujen vaikutuksia myös kunnossapitoon.

Tunnistetaan kehitystarpeet, olennaiset päätöspisteet ja vaihtoehdot, sekä luodaan tarvittava uusi ohjeistus eri vaiheisiin.

Lähtötilanteen kehittämistarpeet

Kunnan infrarakentamisen hankkeissa ei vielä systemaattisesti huomioida ilmastopäästöjä koko elinkaaren ajalta.

Tavoitteena olisi eri vaihtoehtojen vertailu rakentamisen toteuttamisessa esimerkiksi päästölaskennan, massatalouslaskennan ja kustannusten osalta.

Tavoitetila

Investointihankkeita tarkastellaan normaaleissa suunnittelu- ja päätösprosesseissa kokonaisvaltaisesti koko elinkaaren yli, huomioiden kustannusten lisäksi myös ilmastovaikutukset.

Kaikki olennaiset päätöspisteet ja vaihtoehtotarkastelut on ohjeistettu ja tiedetään, mitä halutaan laskea ja seurata investointihankkeissa.

Kuopio

→ INFRARAKENTAMISEN HANKE -
KATUKOHTEN SUUNNITTELUVAIHE
Hiltulanlahden 3. asemakaava-alueen
kunnallisteknisen suunnittelun
päästölaskelmat

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

Suunnitellaan ja teetetään päästöjen elinkaariarviointi, jossa pyritään kattavaan tarkasteluun ja monikäyttöiseen tulosaineistoon laskentadatoineen.

Dokumentoidaan laajasti suunnittelu kaupunkirakennesuunnitelmasta kaavoituksen kautta toteutussuunnitteluun.

Tunnistetaan investointiprosessin kehitystarpeet ja luodaan tarvittava uusi ohjeistus eri vaiheisiin.

Lähtötilanteen kehittämistarpeet

Kunnan infrarakentamisen hankkeissa ei vielä systemaattisesti huomioida ilmastopäästöjä kustannusten rinnalla.

Elinkaaripäästöjen laskennasta ja niiden huomioinnista investointihankkeissa ei ole kattavaa ohjeistusta.

Ilmastovaikutukset on arvioitava joka kaavahankkeen yhteydessä päätöksenteossa, mutta tällä hetkellä kaavoituksessa ei ole työkaluja tämän tekemiseen.

Päästöjen huomioiminen sekä ilmaston muutokseen varautuminen & sopeutuminen olisi saatava mukaan koko prosessin eri vaiheisiin, ml. suunnitteluohjeisiin - ja siten normaaliin toimintaan.

Tavoitetila

Investointihankkeita tarkastellaan normaaleissa suunnittelu- ja päätösprosesseissa kokonaisvaltaisesti koko elinkaaren yli, huomioiden kustannusten lisäksi myös ilmastovaikutukset.

Ilmastovaikutusten arviointiin kaavahankkeiden yhteydessä on vähintään tarkistuslistat ja mahdollisuuksien mukaan ohjeet tai laskentamenetelmät.

Lahti

→ PALVELURAKENTAMISEN HANKE - KORJATA VAI RAKENTAA UUTTA? Launeen päiväkoti

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

Suunnitellaan ja teetetään päästöjen elinkaariarviointi eri vaihtoehtoista.

Kokeillaan ja kehitetään yksittäisen investoinnin päästövaikutukset sisältävän vaihtoehtotarkastelun toteutusta ja kuvataan auki mitä tällaisten tarkasteluiden systemaattisempi toteuttaminen vaatii eri vaiheissa talousjohtamisen kokonaisuutta.

Tunnistetaan investointiprosessin kehitystarpeet ja luodaan tarvittava uusi ohjeistus eri vaiheisiin.

Lähtötilanteen kehittämistarpeet

Kunnan rakentamisen hankkeissa ei vielä systemaattisesti huomioida ilmastopäästöjä kustannusten rinnalla.

Hankesuunnittelun pohjaksi tarvittaisiin vähähiilisyys- ja kustannuslaskenta eri vaihtoehtoista.

Elinkaaripäästöjen laskennasta ja niiden huomioinnista investointihankkeissa ei ole kattavaa ohjeistusta.

Tavoitetila

Investointihankkeita tarkastellaan normaaleissa suunnittelu- ja päätösprosesseissa kokonaisvaltaisesti koko elinkaaren yli, huomioiden kustannusten lisäksi myös ilmastovaikutukset.

Ilmastovaikutusten arviointiin on tarvittavat tarkistuslistat, dokumenttipohjat ja ohjeet.

Turku

→ PALVELURAKENTAMISEN HANKE - KORJATA VAI RAKENTAA UUTTA?

Palveluverkko, Varissuon koulu ja päiväkodit

Kehittämisen toimenpiteet/Keinot

Suunnitellaan ja teetetään palveluverkon tarveselvitysvaiheessa laadullisen tarkastelun lisäksi eri skenaarioiden elinkaaren hiilijalanjälki- ja kustannusvaikutukset (elinkaarivaikutukset) ja tuotetaan alustavaa tietoa rakennushankkeiden eri teknisten toteutustapojen elinkaarivaikutuksista.

Hahmotetaan kokonaiskuva prosessista ja mallia siitä, miten huomioida missäkin yhteydessä. Kuvataan auki, mitä tällaisten tarkasteluiden systemaattisempi toteuttaminen vaatii eri vaiheissa kiinteistötalousjohtamisen kokonaisuutta.

Tunnistetaan investointiprosessin kehitystarpeet ja luodaan tarvittava tukiprosessi ja ohjeistus.

Lähtötilanteen kehittämistarpeet

Kunnan rakentamisen hankkeissa ei vielä systemaattisesti huomioida ilmastopäästöjä kustannusten rinnalla.

Palveluverkkotarkasteluihin halutaan liittää tieto eri ratkaisuvaihtoehtojen elinkaaren aikaisesta hiilijalanjäljestä ja elinkaarikustannuksista karkeiden lähtötietojen perusteella ja samalla antaa realistinen arvio eri vaihtoehtojen eroista hiilijalanjäljen ja elinkaarikustannusten näkökulmasta.

Elinkaaripäästöjen laskennasta ja niiden huomioinnista suunnittelun eri vaiheissa investointihankkeissa ei ole kattavaa ohjeistusta.

Tavoitetila

Investointihankkeita tarkastellaan normaaleissa suunnittelu- ja päätösprosesseissa kokonaisvaltaisesti koko elinkaaren yli, huomioiden kustannusten lisäksi myös ilmastovaikutukset.

Elinkaarivaikutusten arviointi on osa rakennushankkeiden suunnittelun ohjausta ja sen teettämiseksi on tarkistuslistat, dokumenttipohjat ja ohjeet eri vaiheisiin ja resursoitu palvelujen osto.